

Jaarverslag 2021

NAV-missie:

Een goed inkomen en faire opbrengstprijzen

*2021: verkiezingen, GLB, mestbeleid en
noodklok voor de akkerbouw*

Inhoud

2021: verkiezingen, GLB, 7 ^e Actieprogramma, noodklok voor de akkerbouw en nog steeds corona.....	4
Hoofdzaken 2021	4
Toekomstvisie en pamflet.....	5
Het nieuwe GLB: akkerbouw gaat de prijs betalen.....	5
Marktmacht en oneerlijke handelspraktijken	6
Carbon farming nog toekomstmuziek	7
Mineralen: veel gedoe, van drempels in ruggenteelten tot 7 ^e AP	7
Negatief effect vrijhandelsverdragen steeds meer erkend, nog geen omslag in beleid	9
Producentenorganisatie Consumptieaardappelen (POC) op eigen benen.....	9
BO Akkerbouw als platform	10
Verdienmodel ontbreekt nog in de eiwitteelt	11
2021: veel neerslagverschillen en matige temperaturen	12
Pootaardappelmarkt herstelt van dip door coronacrisis.....	12
Consumptieaardappelen beïnvloed door coronabeleid	13
Zetmeelaardappelen steeds belangrijker als eiwitbron	14
Graanprijzen blijven op niveau	15
Suikermarkt gestabiliseerd	15
Uien flink toegenomen	16
Vooruit met kwaliteit, duurzaamheid en innovatie.....	16
Smaller wordend middelenpakket en ongelijk speelveld	16
‘Agroecologie’ wordt ‘Duurzaamheid’	17
Onderzoek en Innovatie.....	17
Mogelijk nieuwe ruimte voor nieuwe veredelings technieken	17
Regeldruk, schade en risico’s beperken.....	18
Brede Weersverzekering.....	18
Wildschade.....	18
Waterschapsbelastingen.....	18
Mijnbouwschade.....	18
Samen met anderen.....	19
Vertegenwoordigingen	19
Platform Aarde Boer Consument (ABC).....	19

Internationaal	19
Certificeringsoverleg	19
Samenwerking NAV met andere belangenbehartigers	20
Activiteiten NAV in de regio's in 2021	20
Waddenagenda	20
Regio Zuid/Zuidwest	21
Regio Midden	21
Regio Noord-Holland en Noord-Klei	22
Regio Noordoost	22
Tot slot	22
PR en ledenwerving	22
Bestuur	23
Kaderleden	23
Personele zaken	23
.....	23

2021: verkiezingen, GLB, 7^e Actieprogramma, noodklok voor de akkerbouw en nog steeds corona

Hoofdzaken 2021

Terugkijkend op het jaar 2021 komen een paar belangrijke punten naar voren: de Tweede Kamerverkiezingen, de totstandkoming van het Nationaal Strategisch Plan voor het nieuwe GLB, de maatregelen in het 7^e Actieprogramma Nitraat en onze 'noodklok voor de akkerbouw'. Tegelijkertijd was corona nog alom aanwezig in de maatschappij en werden ook de activiteiten van de NAV hierdoor sterk beïnvloed.

De Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 leverden een aantal nieuwe landbouwwoordvoerders op. Niet alleen kwam de BoerBurgerBeweging in de Kamer, maar ook bij CDA, VVD, ChristenUnie en PvdA werden nieuwe Kamerleden als landbouwwoordvoerder benoemd. De NAV heeft zich ingezet om de nieuwe Kamerleden te leren kennen en goede contacten met vooral de leden van de Vaste Kamercommissie voor LNV te onderhouden.

Veel tijd is in 2021 gestoken in het Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor het nieuwe GLB. Helaas moeten wij constateren dat met name de akkerbouw er zwaar op achteruit zal gaan. U leest er alles over op p. 5.

In september werd iedereen nogal overvallen met het concept 7^e Actieprogramma Nitraat. Na de verkiezingen was het dossier controversieel verklaard, maar dit is teruggedraaid in september vanwege de lange duur van de formatie. Dus nadat het eerst maandenlang stil was geweest op dit dossier, lag er nu ineens een pakket maatregelen waar de hele sector zich niet in kan vinden. Door gezamenlijk optrekken is er inmiddels het nodige bereikt zoals u kunt lezen op p. 7.

De combinatie van de plannen voor het nieuwe GLB en het 7^e AP maakt dat de NAV zich ernstige zorgen maakt over de inkomens van akkerbouwers. Wij hebben daarom eerst een brandbrief gestuurd aan minister Schouten, maar toen dat een vrij nietszeggend antwoord opleverde hebben wij de noodklok geluid voor de akkerbouw middels een persbericht, ons ledenblad en een brief aan de Tweede Kamer. Dit heeft opgeleverd dat in de Maatschappelijke Begeleidingsgroep van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) voor het nieuwe GLB men zich inmiddels begint te realiseren wat de gevolgen zijn van de plannen. Het heeft ook geleid tot een gesprek met de Kamercommissie voor LNV eind november 2021. Dit heeft weer geleid tot veel aandacht voor het akkerbouwinkomen in het debat over het NSP in december. Maar daarmee zijn we er nog niet. De NAV blijft zich inzetten voor een behoorlijk boereninkomen! In 2021 is daarom een nieuwe werkgroep opgericht die zich buigt over Markt- en Prijsbeleid. Want uiteindelijk wil de NAV natuurlijk dat boeren het inkomen uit de markt kunnen halen.

De voortdurende coronapandemie had in 2021 veel minder invloed op de prijzen en de teelten dan in 2020z. Wel werden de activiteiten van de NAV er nog sterk door bepaald. De Algemene Ledenvergadering werd uitgesteld in de hoop dat in de zomer een fysieke bijeenkomst mogelijk zou zijn. Helaas moesten we overgaan tot een hybride-vergadering: het bestuur zat met elkaar in een zaal, de leden konden digitaal aansluiten. Dit is geen optimale oplossing, maar uiteindelijk zijn we verplicht om een ALV te houden en door de noodwet corona was enerzijds uitstel mogelijk en kon anderzijds ook digitale aanwezigheid als rechtsgeldig worden beschouwd.

Veel andere vergadering zoals bestuursvergaderingen, overleggen met ministerie, het gesprek met de Kamercommissie en veel werkgroepvergaderingen vonden ook dit jaar weer digitaal plaats.

De NAV heeft zich ingezet op een groot aantal dossiers, zowel nationaal als ook regionaal. In dit jaarverslag leest u over onze inzet en de behaalde resultaten.

Toekomstvisie en pamflet

In de winter van 2020/2021 heeft het bestuur van de NAV veel gesprekken gevoerd met onze toekomstvisie als uitgangspunt. Zo spraken wij met Natuur & Milieu, Greenpeace, Milieudefensie, onderzoekers van WUR, onafhankelijke economen, journalisten en milieuvrijwilligers en organisaties als Slow Food en Foodhub. Insteek was steeds: met welke punten zijn jullie het eens en hoe gaan jullie ons helpen deze punten te bereiken? Deze gesprekken waren constructiever dan wij in eerste instantie hadden verwacht, maar de eerlijkheid gebiedt wel te zeggen dat voor veel organisaties het omzetten van woorden in daden richting de landbouw nog moeilijk is. Het bestuur zal daarom de contacten ook in 2022 onderhouden en de gesprekken voortzetten.

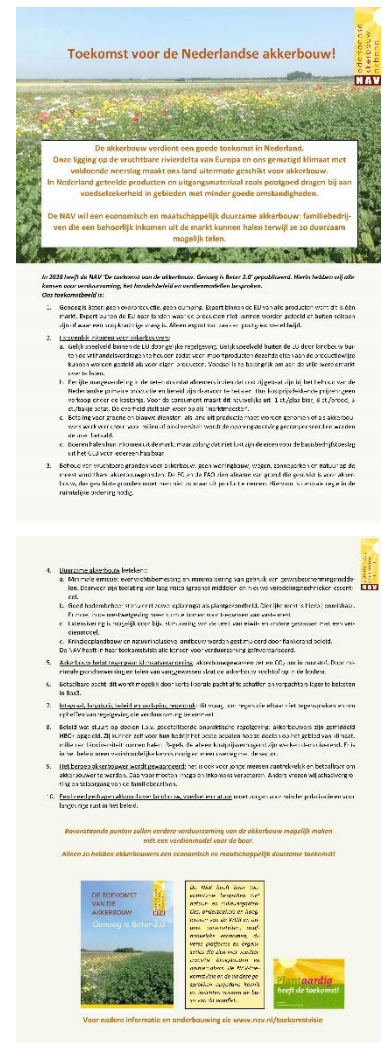
Uit alle informatie die uit de gesprekken kwam heeft de NAV een tien-punten pamflet opgesteld in februari 2021. Dit hebben we aan alle politieke partijen toegestuurd die meededen aan de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021, met de vraag of ze hierop wilden reageren. Een aantal partijen hebben zich laten interviewen, een aantal anderen hebben schriftelijk gereageerd. We hebben alle reacties geplaatst op ons nieuwe YouTube kanaal wat vanuit de website van de NAV te vinden is. Het voordeel van deze werkwijze is dat alle partijen al voor de verkiezingen onze punten hebben ontvangen en veel partijen er ook over hebben nagedacht.

We merken dat het uitbrengen van een heldere, integrale toekomstvisie veel voordelen biedt. Veel van onze punten zijn overgenomen in de Nationale Eiwitstrategie van het Ministerie van LNV, zoals de invloed van vrijhandelsverdragen op de teelt van eiwitgewassen hier. Ook kunnen we vaak gebruik maken van onze inventarisatie van de kansen én de bijbehorende belemmeringen in onze lobbyactiviteiten. De berekeningen van wat bepaalde maatregelen betekenen voor het saldo van de boer geven ook een goede inkijk in waarom bepaalde veranderingen moeilijk te bereiken zijn.

Het nieuwe GLB: akkerbouw gaat de prijs betalen

Het GLB is sinds de oprichting van de EEG middels het Verdrag van Rome in 1957 de zogenaamde 'core business' van de NAV. Het verleden had al uitgewezen dat voor een specifieke economische sector als de landbouw ook specifiek beleid nodig is. De redenen hiervoor gelden nog steeds, voedsel is onmisbaar en moet bereikbaar zijn voor alle mensen, de voedselproducenten (boeren) vormen geen partij tegenover de voedingsindustrie en de voedselmarkt werkt veelal 'inelastisch' waardoor prijsvorming en dus ook boereninkomens te sterk fluctueren.

Na een lange periode van prijsbescherming en gecontroleerde agrarische productie heeft de inmiddels Europese Unie het markt- en prijsbeleid ingewisseld voor een systeem van bedrijfstoelagen. Per periode van 5 jaar, oorspronkelijk gekoppeld aan een zittingsperiode van het Europese Parlement, wordt er een beleids- en uitvoeringsplan over de Europese Unie uitgerold. Als gevolg van de verwickelingen

voortvloeiend uit de coronapandemie en de Brexit is de volgende ingangsdatum van 1 januari 2021 opgeschoven naar 1 januari 2023.

De contouren van het nieuwe GLB zijn dit najaar door 'Brussel' vastgesteld. Hierop moet iedere lidstaat een nationale uitwerking maken middels een Nationaal Strategisch Plan, dat per 1 januari 2022 moest zijn ingediend bij de EU ter beoordeling. Binnen de Brusselse contouren zijn er door het meer decentrale systeem van uitwerking naast meer maatwerk voor de betreffende lidstaat ook meer verschillen te verwachten. Dit tast het 'Level Playing field' binnen de EU dan wel weer meer aan. De rode draad binnen het toeslagstelsel vormt de vermindering van steun voor basale landbouwproductie, verhoogde minimumeisen om voor ondersteuning in aanmerking te komen en een overheveling van landbouwsteun naar klimaat- en milieubeleid.

In plaats van inkomenszekerheid wordt de doelstelling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid verlegd naar 'toekomstbestendig maken' waarbij de EU gaat toetsen op

- slimme veerkrachtige landbouw
- milieu(stikstof), biodiversiteit en klimaat
- brede plattelandsontwikkeling
- kennis, innovatie en netwerk

Het resultaat hiervan is dat er aan het eind van de GLB-periode een halvering van bedrijfstoelagelden zal zijn uitgevoerd. Een deel van het verlies kan teruggewonnen worden met deelname aan ecoregelingen en trajecten uit de tweede pijler van het GLB voor de Plattelands Ontwikkeling. Het agrarisch natuurbeheer is hier een belangrijke post, naast steun voor veenweidegebieden en Natura2000 bufferzones. Berekeningen laten echter zien dat hooguit de meerkosten voor de gewenste prestaties uit deze regelingen vergoed kunnen worden. Alhoewel de NAV nooit een voorstander is geweest van een landbouwsysteem dat afhankelijk is van een toeslagstelsel hebben wij op alle niveaus bezwaar gemaakt tegen de korting op landbouwbudget, dat vooral voor rekening komt van de grondgebonden boeren. Een transitie naar meer klimaat- en milieuvriendelijke landbouw moet wat NAV betreft uit algemene middelen gefinancierd worden, daarnaast moeten producten van buiten Nederland en buiten de Europese Unie die tegen lagere standaarden geproduceerd zijn belast worden voor het oneerlijke prijsvoordeel.

De Nederlandse inbreng voor de uitwerking van het GLB zal in het eerste halfjaar van 2022 definitief afgerond moeten zijn opdat boeren al in najaar 2022 rekening kunnen houden met de planning voor bouwplan en gewaszaai.

Marktmacht en oneerlijke handelspraktijken

De NAV heeft zich altijd sterk gemaakt voor een goede wetgeving rond oneerlijke handelspraktijken. En vooral dat boeren hun klachten kunnen melden bij een onafhankelijk instantie die de anonimiteit desgewenst kan garanderen. Die instantie moet zelfstandig tot onderzoek van de klacht kunnen besluiten en ook zo nodig serieuze sancties kunnen opleggen als er iets mis is.

De Europese verordening is inmiddels in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. De beoordeling van algemene klachten wordt uitgevoerd door een speciale afdeling van de Autoriteit Consument en Markt (ACM) en voor de afhandeling van persoonlijke klachten kan men kiezen voor mediation of een gang naar de rechter. De NAV blijft het uiteraard volgen hoe dit in de praktijk gaat werken.

Bovenstaande wetgeving gaat het probleem van de vaak te lage prijzen voor akkerbouwproducten niet oplossen. Om de primaire producent een betere positie in de markt te geven is een effectief markt- en prijsbeleid in de EU nodig en afstappen van de huidige trend van liberaliseren en globaliseren, dat vorm wordt gegeven in het vrijhandelsbeleid. Aan een jarenlange lobby van de NAV en andere organisaties om

boeren meer ruimte te geven in het mededingingsrecht is gehoor gegeven door de nieuwe mogelijkheden die Producenten Organisaties in het GLB hebben gekregen. Op grond daarvan heeft de NAV de Producenten Organisatie Consumptieaardappelen (POC) opgericht (zie bij POC in dit jaarverslag). Producentenorganisaties bieden weinig mogelijkheden bij wereldmarktproducten als granen, suiker, zetmeel en plantaardige eiwitten en oliën, daarvoor is dat markt- en prijsbeleid nodig. En hoewel er vanuit meerdere perspectieven vragen bij het huidige landbouwbeleid van de EU worden gesteld is er voorlopig nog weinig echte verandering merkbaar.

Carbon farming nog toekomstmuziek

Ondanks dat het klimaat hoog op de politieke agenda staat is er afgelopen jaar niet heel veel vooruitgang geboekt in dit dossier. CO₂-opslag in de bodem, waar veel over gesproken wordt, is veelal meer praat dan daad. Het meten en de borging zijn nog steeds niet glashelder. Ook de vergoedingen zijn marginaal en staan in schril contrast met de te maken kosten. Als je in je 'normale' bedrijfsvoering al maatregelen geïmplementeerd hebt is zo'n vergoeding mooi mee genomen. De NAV heeft de bijeenkomst 'Het Klimaat de baas' van de PPS Klimaat adaptatie Open Teelten bijgewoond waar de voorlopige resultaten van dit project gepresenteerd werden. Ook neemt de NAV deel aan de klankbordgroep van de PPS Slim Landgebruik. Daar hebben wij bezwaar gemaakt tegen de doorrekening van allerlei sowieso economisch onhaalbare maatregelen zoals verplicht 1 op 2 graanteelt.

Wat betreft de Cool Farm Tool (CFT) wordt er door de werkgroep Klimaat meegewerkt aan een project van de BO over een 'hub' die automatisch de gegevens uit de Bedrijfsmanagement systemen inleest in de CFT. Het lijkt er echter op dat er in dit project weinig progressie plaats vindt. Ook zit de NAV in een Nederlandse gebruikersgroep van de CFT die aan de Cool Farm Alliance wensen doorgeeft over welke zaken zouden moeten worden aangepast in de tool.

Mineralen: veel gedoe, van drempels in ruggenteelten tot 7^e AP

Het was een bewogen jaar voor de werkgroep Mineralen. Het begon met de onverwachte publicatie van een regeling die drempels in ruggenteelten verplichtte, ook bijvoorbeeld wanneer de ruggen evenwijdig aan de sloot lopen. Eventueel kon ook worden besloten tot 5m brede teeltvrije zones 'want dat kost de boer geen geld' zoals minister Schouten schreef in de Staatscourant. Hiertegen hebben wij uiteraard direct actie ondernomen. Binnen een week was de maatregel gelukkig weer opgeschort. Het illustreert wel de merkwaardige werking van het ministerie van LNV: deze maatregel was voor publicatie in de Staatscourant met niemand besproken en ook niet voorgelegd aan de Tweede Kamer.

Zoals ieder jaar werden er ook in 2021 diverse pilots en projecten bijgewoond die als doel hebben het beter inzetten van meststoffen en het verbeteren van de fysische gesteldheid van onze bodem. De rol van de NAV hierin varieert enorm. Enerzijds wordt er opgetreden als adviserend. Anderzijds wordt er heel actief mee beslist over onder andere stikstof- en kaligebbruiksnormen. Vanuit alle hoeken denkt men projecten op te moeten richten om te vertellen hoe de boer zijn organische stof moet verhogen en de bodemvruchtbaarheid moet verbeteren. Helaas vergeet men dat we als sector ook onze boterham moeten verdienen. En dat we vastzitten aan wettelijk gestelde normen voor het gebruik van (kunst)meststoffen. In dit opzicht is het goed dat de NAV aanschuift, vooral daar waar het ontbreekt aan agrarische praktijkervaring die actueel is.

De overgang naar de gecombineerde fosfaatindicator zorgde ook voor de nodige reuring. We kregen veel feedback van onze leden die de gebruiksruijnte met 5 tot 20 % zagen dalen. Hierover zijn we tijdig met LNV in gesprek gegaan en hebben we hen erop geattendeerd dat de minister een neutrale overgang had

beloofd. Uiteindelijk kwam het grootste verlies te liggen op de oudere lichte zavelgronden als in Zeeland, kop van Noord Holland en in delen van de Friese bouwstreek. Zandgronden gingen er over het algemeen op vooruit, maar omdat de meeste daar al in klasse 'Hoog' zitten krijgen zij er in de praktijk niks bij. Een ordinaire afroaming van nóg meer fosfaatgebruiksruimte. Helaas zorgden al onze inspanningen - zowel politiek als achter de schermen - niet voor het gewenste resultaat. Als NAV hebben we geopteerd om niet de indicator maar de gebruiksnorm aan te passen, zodat de meeste gevallen weer in de oude situatie zouden komen. Ook hier werd geen gehoor aan gegeven. Een motie in de Kamer om de vrijstellingspercentages van sommige vaste meststoffen en compost te verhogen van bijvoorbeeld 25 naar 50 % haalde het wel. Hiermee kan enigszins gecompenseerd worden, maar in de huidige markt zijn die meststoffen beperkter beschikbaar. Ook economisch gezien minder interessant, daar men bij aangevoerde fosfaat in de vorm van drijfmest vaak geld toe krijgt in tegenstelling tot compost. Inmiddels is er dan wel een projectvoorstel ingediend namens BO Akkerbouw om het werkelijke verlies te gaan meten tegenover de oude norm. Wellicht dat als dit positief uitpakt de Commissie Deskundigen Meststoffen (CDM) alsnog van mening verandert en de nieuwe minister overhaalt van het falende beleid omtrent de nieuwe fosfaatindicator af te stappen.

De voorbereidingen voor de Herbezinning Mestbeleid en het 7^e Actieprogramma Nitraat (7^e AP) liepen in 2020 vrij soepel. Diverse bijeenkomst werden gevolgd, werkbezoeken gepland, bestuurlijk overleg tussen organisaties en sectoren. In maart 2021 werd het onderwerp controversieel verklaard. Maar de minister bleek een eigen tijdsplan te belopen en liet dat kil merken. Op 26 juni kwam er een brief van de minister. De derogatie staat op het spel. Ze beloofde tegen het einde van het zomerreces het ontwerp en de wetenschappelijke onderbouwing naar de Kamer te sturen, mits de Kamer besloot dat het niet meer controversieel was.

Dan is het 6 september en het ontwerp valt op de mat. De maatregelen zijn fors. Alle onderhandelingen, alle kleine gebiedsspecifieke projecten, alle zorgen en oplossingen die vanuit de sector zijn ingebracht, lijken op een enkele na met één veeg opzij te worden gezet. Bouwplanbeperkingen en bufferstroken zijn de grootste veranderingen. Generieke kortingen op stikstof. Van alle hoeken uit Nederland krijgt het plan fors commentaar.

Van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen wordt dankbaar gebruik gemaakt. Er zijn er bijna 3700. Ook wij vragen input van de leden en dienen een zienswijze in. Uiteindelijk komen we tot de conclusie dat we gezamenlijk moeten optrekken. Er wordt nauw contact gezocht met andere belangenorganisaties maar ook met afnemers, toeleveranciers en de loonwerkersbranche. Het consortium is ontstaan, met BO Akkerbouw als overkoepelende organisatie. Diverse overleggen met het ministerie volgen, waaruit blijkt dat als de sector met een alternatief plan komt dat dezelfde doelen nastreeft óf nog betere resultaten kan behalen, dit meegenomen moet worden.

Er volgt een wekenlange race tegen de klok door alle betrokken partijen. Het Maatwerkplan is ontstaan. Met alle betrokkenen wordt gezocht naar alternatieven die minder economische impact hebben op het financiële resultaat van de teler. Een goede balans op de mestmarkt houden. Het voorkomen dat er nog meer grasland gescheurd gaat worden om aan areaal van hakvruchten te kunnen komen. En vooral, het belangrijkste: de waterkwaliteit verbeteren. Inmiddels is het plan ingediend en hebben we de nodige feedback terug gehad. Ook op de eerste ontwerpfasen van het ministerie is al veel teruggedraaid. Teeltrotatie op klei is niet meer verplicht en de stikstofgebruiksnorm voor bepaalde groenbemesters blijft. Op zand is nog wel veel te behalen. Mogelijk kunnen we daar door het te allen tijde inzaaien van groenbemesters na maïs en hakvruchten en die laten overstaan tot het volgende teeltseizoen een uitzondering krijgen op de ingestelde oogstdatum.

De NAV brengt de urgentie over dat het maatwerkplan al in het 7^e AP geïntegreerd wordt en niet als pilot in het 8^e. Over de uitrijdatum van mest is ook nog het nodige tumult. Er wordt nu gewerkt aan een lijst met gewassen die vóór de officiële datum bemest mogen worden. Maar wellicht komen er aparte datums voor verschillende gewassen en zal maïs daarbij als laatste bemest mogen worden. Het jaar 2022 wordt dus nog een jaar van de beslissingen en op het moment van dit schrijven zijn nog niet alle nieuwe maatregelen duidelijk.

Negatief effect vrijhandelsverdragen steeds meer erkend, nog geen omslag in beleid

De NAV heeft zich al vanaf haar oprichting verzet tegen de vrijhandelsverdragen. De NAV is ervan overtuigd dat de primaire producent vrijwel nooit een redelijke prijs voor zijn producten zal krijgen in een volledig vrije wereldmarkt. Daarvoor is het nodig dat het aanbod zoveel mogelijk op de vraag wordt afgestemd en dat is bijvoorbeeld voor de honderden miljoenen graantelers in de wereld volstrekt onmogelijk. Daarvoor is het nodig dat een overheid een effectief markt- en prijsbeleid voert en zo nodig in de markt wil ingrijpen. Uiteindelijk is dit ook een maatschappelijk belang, de beste garantie voor voedselzekerheid is om de producent een fatsoenlijke prijs te betalen. Maar ook de andere kant, er voor zorgen dat er geen enorme overschotten ontstaan, vereist een overheid die kan en wil reguleren. Aan de ene kant heeft de jarenlange inzet van de NAV er niet voor gezorgd dat Nederland en de EU hun landbouw- en handelsbeleid hebben aangepast. Aan de andere kant kunnen we ook constateren dat van steeds meer kanten op de negatieve gevolgen van het huidige beleid wordt gewezen. Dit zien we niet alleen bij NGO's maar ook in rapporten van overheidsinstanties. En ook Eurocommissaris Frans Timmermans constateert dat zijn Green Deal en Farm to Fork Strategy ernstig worden gehinderd, omdat we door het vrijhandelsbeleid geen eisen aan de productiewijze van importproducten kunnen stellen. Maar dit leidt voorlopig nog niet tot een ander beleid van de EU.

Het vrijhandelsverdrag met Canada (CETA) is al vanaf september 2017 voorlopig van toepassing. Dit houdt onder meer in dat het vrijhandelsdeel, waar de landbouw in NL en de EU het meeste last van kunnen hebben, al vanaf dat moment in werking is. In een aantal lidstaten, waaronder ons land, moet het parlement het verdrag nog ratificeren. In de Tweede Kamer kreeg het verdrag een hele kleine meerderheid. In de Eerste Kamer moet de stemming nog steeds plaats vinden. Het verdrag met de Mercosur landen (Brazilië, Argentinië, Uruguay en Paraguay) is uitonderhandeld, maar omdat de juridische toetsing nog gaande is, zijn er nog geen officiële teksten beschikbaar. Verder wordt er nog over een hele serie verdragen onderhandeld.

De NAV neemt deel aan de Landbouwcoalitie voor een rechtvaardige handel en de Handel Anders! coalitie om samen met gelijkgezinde organisaties de standpunten zoveel mogelijk kracht bij te zetten.

Producentenorganisatie Consumptieaardappelen (POC) op eigen benen

De NAV heeft in januari 2020 de Producenten Organisatie Consumptieaardappelen (POC) opgericht. En in juli 2020 heeft de POC de officiële erkenning van het Ministerie van LNV gekregen. Inmiddels is de POC een zelfstandige organisatie en is hard bezig aan de opbouw. De POC heeft binnen de huidige wetgeving in de EU enorm veel mogelijkheden om de

positie van de teler in de markt te versterken. Dit kan beginnen met informatievoorziening over markt en afzetmogelijkheden. Maar ook gezamenlijk het aanbod op de vraag afstemmen en gezamenlijke afzet is mogelijk. Het uiteindelijke doel is natuurlijk het verbeteren van het rendement van de teelt. Om daadwerkelijk invloed te krijgen op de aardappelmarkt moet de POC door veel telers worden gesteund en niet alleen in Nederland maar ook in de andere landen van de EU-4. Daarom ligt naast het versterken van het bestuur van de POC, de prioriteit bij de ledenwerving. Door de voortdurende beperkingen vanwege de coronacrisis zijn fysieke bijeenkomsten in de winterperiode niet mogelijk voor de POC. Daarom is zoveel mogelijk geprobeerd om in nieuwsbrieven en digitale bijeenkomsten van andere organisaties de POC te kunnen presenteren. In de tweede helft van '21 zijn ook diverse presentaties gehouden voor erfbetreders van toeleveranciers. Daarnaast zijn via verschillende wegen flyers en brochures naar zoveel mogelijk aardappeltelers gestuurd. Dit om als POC zoveel mogelijk naamsbekendheid te krijgen. Daarnaast voert de POC veel gesprekken met allerlei ketenpartijen om ook bij hen de POC te presenteren en de doelstellingen duidelijk te maken. De POC heeft een paar keer (online en fysiek) deelgenomen aan bijeenkomsten van de NEPG om contact te houden met telersorganisaties in de buurlanden om ook daar proberen vergelijkbare initiatieven van de grond te krijgen. Als dat gaat lukken kunnen telers echt een gelijkwaardige positie in de keten verkrijgen en het rendement ook voor de telers verbeteren. Ook probeert de POC via persberichten aan de agrarische media de inhoudelijke discussie over de aardappelmarkt aan te jagen. Bijvoorbeeld over het belang van het melden van transacties aan VTA en PotatoNL om ook de aardappelmarkt voor de teler zo transparant mogelijk te maken. En verder dat het zoveel mogelijk vrijhouden van overtonnen of meeleveraardappelen een erg positieve invloed kan hebben op de marktwerking in de vrije markt. Eind '21 is nog een bericht verstuurd over de volstrekt tekort schietende contractprijsverhogingen, waarin de telers worden opgeroepen hier niet mee akkoord te gaan. En daarnaast dat de wat sterkere positie van de teler en de redelijke prijzen op de vrije markt van oogst '21 direct weer verloren gaat als het areaal in 2022 teveel gaat groeien. Bij de jaarwisseling van '21 naar '22 begon de massieve ledenwerfcampagne zijn vruchten af te werpen en passeerde het ledental de 300. Het is voor de POC erg belangrijk dat de ledenopbouw goed op gang komt, zodat men in de buurlanden kan zien dat het hier gaat lukken. Dit zal ook in de buurlanden het enthousiasme vergroten om een vergelijkbaar initiatief van de grond te krijgen. Meer informatie vindt u op www.pocnederland.nl.

BO Akkerbouw als platform

De Brancheorganisatie (BO) Akkerbouw is in 2014 opgericht als platform voor de gehele akkerbouwketen. Leden van de BO zijn boeren belangenorganisaties LTO, NAK en NAV als primaire producenten en daarnaast bedrijven uit de geheel kolom van de vereniging van kweekbedrijven (Plantum) tot aan de verwerkende industrie. Afstemming tussen de schakels voor zover is toegestaan binnen de mededingingswetgeving is een van de doelstellingen. De belangrijkste taak van de BO Akkerbouw is het coördineren en financieren van het programma voor onderzoek en innovatie. Dit is onderzoek ten behoeve van de primaire producent dat niet door individuele boeren opgepakt kan worden. Ter financiering van dit onderzoek is een collectieve heffing in het leven geroepen voor de gewassen aardappelen, suikerbieten en granen. De heffingen bij boeren zijn geborgd door een Algemene Verbindend Verklaring (AVV), waardoor iedere boer verplicht moet bijdragen. Deze AVV is in 2021 weer door het ministerie voor een termijn van 10 jaar verlengd. Met bijdragen vanuit het bedrijfsleven en de overheid weet de BO Akkerbouw op deze wijze het onderzoeksbudget te verdrievoudigen. Om als boeren ervan verzekerd te zijn dat er nuttig en vraaggestuurd onderzoek verricht wordt start iedere

onderzoekscyclus eerst met een enquête langs een boerenpanel dat onderzoeksvoorstellen op relevantie moet scoren. Vervolgens geeft de Sectie Teelt van de BO, waarin de drie boerenbelangenverenigingen vertegenwoordigd zijn, een bindend advies over uit te voeren projecten. Het overige bedrijfsleven is georganiseerd in de Sectie UHV (uitgangsmateriaal, handel, verwerking) en geeft een advies over uitvoerbaarheid en mogelijke overlap met andere initiatieven.

Hoewel de BO Akkerbouw uitdrukkelijk niet aan directe belangenbehartiging doet, is de BO wel het gezamenlijke sectorinstrument aan de landelijk klimaattafel. Als afzonderlijke sectororganisaties bestond de mogelijkheid niet om het akkerbouwbelang naar voren te brengen. Hetzelfde geldt voor een aantal sectoroverschrijdende onderwerpen die voor de gehele kolom van belang zijn. Voorbeelden hiervan zijn het Actieprogramma Plantgezondheid, het opstellen van regelingen voor certificering, databaseer en markt en prijsinformatie. Binnen de intentie van scheiding tussen directe belangenbehartiging en vanuit de gehele keten is er dit jaar een Memorandum of Understanding opgesteld tussen enerzijds de BO Akkerbouw en anderzijds de besturen van LTO Nederland en de NAV.

Verdienmodel ontbreekt nog in de eiwitteelt

Eind 2020 is de Nationale Eiwit Strategie (NES) uitgekomen, een visie van de overheid naar aanleiding van een oproep van de Europese Commissie om minder afhankelijk te worden van eiwitimporten. Uiteindelijk is dit een heel boekwerk geworden waarin een mooi beeld geschetst wordt van de ambitie om in 2030 te komen tot 100.000 ha eiwitrijke vlinderbloemige gewassen. Wat ontbreekt is een duidelijk budget voor de stimulering en ondersteuning van de primaire sector. Tevens zien we een sterke politieke en maatschappelijke beweging naar meer plantaardig. Alle positieve verhalen ten spijt, uiteindelijk blijft de Nederlandse teler achter met een negatief saldo. Zolang dat zo blijft zal ondanks de maatschappelijke vraag de teelt geen opgang maken.

Het ongelijke speelveld ook in Europa (waar de NAV al jaren op wijst) zorgt er voor dat de teelt in Nederland niet van de grond komt. In vrijwel alle EU-landen is er een vorm van gekoppelde steun voor eiwitgewassen. Nederland is daar politiek tegen. In het nieuwe GLB valt eiwitteelt onder de verplichte 4% niet-productief areaal, mits geteeld zonder

gewasbeschermingsmiddelen en bemesting. Dit betekent in de praktijk dat gangbare bedrijven een jaar biologisch eiwitgewassen moeten telen om deze mee te laten tellen, met alle teeltrisico's van dien en dan hun eind product in de gangbare sector moeten afzetten. Ook kunnen eiwitgewassen tellen als maatregel in de ecoregeling. In de ecoregeling mogen er in de eiwitgewassen wel gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

Afgelopen jaar heeft de NAV een aantal rekensessies bijgewoond om meer inzicht en transparantie te krijgen in de verdeling van marges in de eiwit keten. De NAV blijft zich vol inzetten om dit op alle niveaus onder de aandacht te brengen bij politiek en ministerie. Omdat gekoppelde steun politiek gezien niet haalbaar is wordt er nu gesproken over een eiwittransitievergoeding. De NAV heeft afgelopen jaar meerdere bijeenkomsten in relatie tot plantaardige eiwitten bijgewoond en er daar stevast voor gepleit dat de teelt rendabel moet zijn. Pas als er een duidelijk rendement is zal de teelt opschalen.

2021: veel neerslagverschillen en matige temperaturen

Het jaar 2021 werd gekenmerkt door grote verschillen in neerslag tussen de regio's. Anders dan de drie jaren ervoor waren er geen perioden van hitte en geen problemen met droogte. Er was in 2021 juist lokaal wateroverlast die de gewassen aantastte.

Pootaardappelmarkt herstelt van dip door coronacrisis

De teelt van pootaardappelen in Nederland beweegt zich al een aantal jaren rond een maximum areaal van ongeveer 42.000 ha. Het belang van deze teelt tekent zich het best door te vergelijken met de arealen in de directe buurlanden. Dan blijkt dat de Nederlandse teelt even groot is als die van Duitsland, Frankrijk, Denemarken en Schotland samen. De teelt vindt in belangrijke mate plaats in samenwerking met gespecialiseerde handelshuizen, die allen sterk geïnternationaliseerd zijn. Nederlandse handelshuizen opereren ook in de andere productielanden en omgekeerd. Belangrijk is de ontwikkeling naar hybride diploïde aardappelrassen. Omdat de 'normale' rassen tetraploïd zijn, is de traditionele rasveredeling een moeizame zoektocht naar het juiste genotype. Een versnelling met moderne kweektechnieken is vooralsnog binnen de Europese Unie niet toegestaan, vanwege de zeer stringente wetgeving voor genetische modificatie.

De marktontwikkeling heeft zich het afgelopen jaar hersteld van de 'dip' die veroorzaakt is door de coronapandemie. In Europa een ingezakte markt voor 'Out of Home' voeding en dus voorgebakken product, in Noord Afrika wegval van toerisme en lage olie inkomsten en dus tekort aan valuta. Beide zaken gaven in de loop van 2021 een herstel, waardoor de aardappelmarkt in evenwicht kwam en ook de vraag naar pootgoed herstelde. Politieke spanningen in met name het Midden Oosten zorgen nog wel voor vaak moeizame afzet en betalingstrajecten. Bovendien is de internationale containermarkt nog niet hersteld van de wanorde die in de wereldwijde 'Lock Downs' van 2020 zijn ontstaan, wat zich vertaalt in vaak hoge transportkosten. De export naar het Verenigd Koninkrijk is als gevolg van de Brexit stilgevallen, het VK wenst niet langer te voldoen aan de Europese kwaliteitseisen. Hierdoor is er een importverbod op Schots pootgoed naar de EU (inclusief geheel Ierland) als Britse sanctie richting EU. Aan beide zijden van 'Het Kanaal' leidt deze handelskwesitie tot verliezen die op het boerenland landen.

De Nederlandse teelt heeft zich in 2021 kunnen herstellen van de enorme virusdruk uit de twee voorgaande teeltjaren. De naweeën blijven in de opbouw van pré-basispootgoed nog wel zichtbaar, maar richting exportklassen blijkt de besmetting toch binnen de tolerantienormen te verkeren, waardoor er geen tekort aan E-materiaal is opgetreden. De zorg voor de langere termijn is wel dat de beschikbaarheid van luisdodende gewasbeschermingsmiddelen steeds verder onder druk komt. Een geïntegreerd teeltbeleid gestoeld op schone start, vroege teelt en selectie met

ondersteuning van luisbestrijding komt daarmee onder druk. De handelsnormen en de wensen van afnemers zullen echter niet soepeler worden.....

In september van 2021 is de sector opgeschrikt door het voornemen vanuit de Brusselse autoriteit om de verordeningen voor quarantaineziekten aan te scherpen richting uitroeiing. Voor wat betreft bruinrot, ringrot en wratziekte sluit dat aan bij de bestaande situatie. Voor aardappelmoeheid zou dat een enorme verzwarende maatregel betekenen, gepaard gaand met een groot verlies aan areaal. In eendrachtige samenwerking tussen bedrijfsleven, boeren en overheid wordt gepoogd de scherpe kanten van het beleid te krijgen.

In Nederland is de NAV vertegenwoordigd in zowel de adviesraad van de NAK als de Vaste Commissie Pootaardappelen (VCP). In de adviesraad is onze vertegenwoordiger Hijlco Feitsma uit Zeerijp opgevolgd door Popko de Boer uit Pieterzijl. Mevrouw Pietie Pollema uit Oude Leije blijft vertegenwoordiger in de VCP. Zowel in de genoemde organen van de NAK als in het ketenproject Pootaardappelen heeft de bewaking van de pootgoed kwaliteit centraal gestaan. Alle schakels in de pootgoedkolom moeten een extra tandje bijzetten om de gewenste kwaliteit en kiemkracht tot aan opkomst van het gewas te waarborgen.

Consumptieaardappelen beïnvloed door coronabeleid

Ook voor de telers van consumptieaardappelen stond het jaar 2021 nog volop in het teken van corona. Toen het coronavirus begin 2020 in de hele wereld om zich heen begon te grijpen en in de hele wereld daarop ook werd gereageerd met lockdowns, stortte de fritesmarkt wereldwijd in en zakte de prijs op de vrije markt terug tot het niveau van veevoer. Hoe dit voor oogst 2019/2020 verliep is beschreven in het Jaarverslag van 2020.

Het moment dat duidelijk werd dat de coronapandemie grote gevolgen had voor de fritesmarkt (maart/april 2020) was het voor veel aardappeltelers te laat om nog te schakelen en hun areaal te beperken. Hierdoor was het areaal consumptieaardappelen te groot voor de toen ontstane marktsituatie. De oogst van 2020/'21 was daardoor in NW-Europa te groot voor redelijke prijzen op de vrije markt. De overheid was niet bereid om weer met een compensatieregeling voor fritesaardappeltelers te komen. Landbouwers konden wel gebruik maken van de algemene steun van de TVL (Tegemoetkoming Vaste Lasten). De specifieke voorwaarden voor deze regeling zorgden ervoor dat niet iedere aardappelteler hier voldoende gebruik van kon maken. Een deel van de telers was hierdoor voor het tweede achtereenvolgende jaar geconfronteerd met een zwaar verliesgevend teelt.

Veel organisaties (NAV, POC, VTA, NEPG) adviseerden telers om het areaal voor 2021 te beperken om de fritesaardappelmarkt weer meer in balans te laten komen. Op zich was de afzet van tafelaardappelen redelijk op peil gebleven, maar het prijsniveau werd door de stemming op de fritesaardappelmarkt ook negatief beïnvloed. Toen de fritesfabrieken ook nog eens besloten de contractprijzen te verlagen, was de situatie rijp voor een flinke areaalkrimp. Uiteindelijk kromp het areaal voor 2021 in de EU-4 met ongeveer 5 % en daarmee werd de stemming weer wat positiever. En toen aan het begin van de zomer het aantal coronabesmettingen in Europa en ook verder in de wereld sterk daalden, werden de beperkende maatregelen steeds verder versoepeld. De economie herstelde zich razendsnel en ook de fritesmarkt trok weer snel aan en daarmee kwam ook het prijsniveau weer op een wat acceptabeler niveau. De schrik was wel weer even voelbaar in de markt toen in oktober vanuit Zuid-Afrika de veel besmettelijker omikronvariant van het coronavirus opdook. Maar omdat deze variant ook minder ziekmakend blijkt, is de impact op de fritesmarkt beperkt. Bij de jaarwisseling 2021/'22 is de fritesmarkt vrijwel weer op het niveau van voor corona en is het aanbod in de markt nauwelijks voldoende om aan de vraag tegemoet te komen.

De Werkgroep Consumptieaardappelen van de NAV heeft eind 2021 weer een inschatting gemaakt van de kostprijs van fritesaardappelen voor seizoen 2022. Door de sterk opverende economie en de nog steeds

voortdurende logistieke verstoringen in het containervervoer ontstaan er tekorten aan grondstoffen en ook van energie. Tevens is er in allerlei sectoren een tekort aan arbeidskrachten. Dit alles leidt tot een ware explosie van de kosten van vrijwel alle inputs voor de aardappelteelt. Vooral kunstmest, dieselolie en elektriciteit springen eruit. Hierdoor stijgt de kale kostprijs voor fritesaardappelen ca. 3 cent. Om ook de gedaalde contractprijzen van vorig seizoen te compenseren is een cent nodig. Verder stelt de WCA dat in deze berekeningen nog geen rekening is gehouden met de kosten van beregenen en dat door het veranderende klimaat het redelijk is om de kosten van tweemaal beregenen structureel mee te nemen. De

kosten van beregenen zijn opgelopen tot € 270/ha per keer beregenen met 25mm . En daarmee levert twee keer beregenen nog een kostprijsverhoging van een cent op. De WCA heeft hier een persbericht over uitgebracht en stelt dat de contractprijzen zeker 5 cent/kg moeten stijgen om voor de telers nog interessant te zijn. De WCA heeft ook nog gekeken naar de kostprijs van tafelaardappelen t.o.v. fritesaardappelen. Voor tafelaardappelen zijn de kosten voor pootgoed en de knolbehandeling vaak hoger. Het grote verschil zit in de meerkosten van de kistenbewaring die voor tafelaardappelen nodig is. Al met al ligt de kostprijs voor tafelaardappelen zeker 1,5 tot 2 cent hoger dan die van fritesaardappelen. En daar komt nog bij dat het risico van de teelt van tafelaardappelen groter is. Als de vereiste kwaliteit (uiterlijk en innerlijk) niet wordt gehaald is er al snel sprake van fikse prijskortingen. De WCA rekent altijd 15% marge boven op de kale kostprijs voor het risico dat de teler neemt. Bij tafelaardappelen is het dus zeker van belang dat deze marge meegenomen wordt.

Zetmeelaardappelen steeds belangrijker als eiwitbron

Bij een licht stijgend areaal heeft de zetmeelaardappelsector haar positie kunnen vast houden. De teelt van zetmeelaardappelen vindt vooral plaats met als bestemming coöperatie AVEBE en voor een geringer gedeelte aan Emsland Stärke in het Duitse Emlichheim. De aardappelzetmeelsector is de afgelopen jaren in staat gebleken het verlies aan gekoppelde steun vanuit het GLB terug te winnen uit de markt. De AVEBE is nu tot een prestatieprijs van boven de € 90 per ton gegroeid. Naast het natief zetmeel en de uit zetmeel gewonnen derivaten maakt eiwit een steeds belangrijker deel uit van de geldelijke opbrengst. Het hoogwaardig plantaardig aardappeleiwit blijkt voor de beter betalende marktsegmenten gebruikt te kunnen worden. De verspreiding van de aardappelzetmeelteelt blijft vooral beperkt tot Noordoost-Nederland, met nog verspreide teeltkernen in Overijssel en Gelderland.

Een knelpunt in de zetmeelaardappelteelt vormt het intensieve bouwplan met nog een behoorlijk areaal in een 1 op 2 vruchtwisseling. Daarmee is het teeltgebied gevoelig voor twee belangrijke grondgebonden quarantaine ziekten: aardappelmoehheid en wratziekte. De bestrijding van aardappelmoehheid is tegenwoordig in hoofdzaak gebaseerd op resistente rassen, die dan op een slimme manier afgewisseld worden. Er blijft echter een zorg op uitselectie naar nieuwe pathotypen, zoals het in Duitsland gedetecteerde Emsland type. Samen met AVEBE, de Stichting Teeltbeschermende Maatregelen (TBM), BO Akkerbouw en laboratorium HLB wordt er in een werkgroep onderzoek verricht om tijdig oplossingen te bieden.

De laatste twee jaar is het gebied in Noordoost-Nederland ook weer geconfronteerd met een aantal besmettingen met wratziekte. Een perceel dat besmet is met wratziekte kent een teeltverbod voor aardappelen van 20 jaar. Dat maakt de noodzaak op het goed uitvoeren van preventie meer dan duidelijk. Naast bedrijfshygiëne is het gebruik van rassen met voldoende resistentie van levensbelang. Dit geeft dan wel beperkingen voor de teelt van aardappelen voor andere verwerkende industrieën als frites, chips en vlokken. Onderzoek en bestrijding maakt deel uit van de bij aardappelmoeheid genoemde werkgroep. Naast gevaarlijke plantenziekten vormde ook een mogelijke herijking van de conditionaliteiten (voorwaarden) voor het verkrijgen van bedrijfstoelage uit het GLB én teeltvoorwaarden uit het 7e Actieprogramma Nitraat een gevaar voor inperking van het teeltareaal. Er dreigde een verplichting van 1 op 3 of zelfs 1 op 4 teelt voor de zetmeelaardappelteelt en aanvankelijk ook nog een oogstverplichting voor 1 oktober vanwege inzaaiplicht van een groenbemester. Samen met collega-belangenbehartigers en de gezamenlijke handel en industrie is de problematiek breed aan de orde gesteld en de sociale impact voor geheel Noordoost-Nederland geschetst. Aan het eind van 2021 lijkt het er op dat de zetmeelaardappel onder de wintergewassen gerekend mag worden en dat boeren op bedrijfsniveau maatregelen mogen nemen om aan de beleidsdoelen van het 7^e Actieprogramma Nitraat te voldoen.

Graanprijzen blijven op niveau

Ook voor oogst 2021 hebben we te maken met stijgende graanprijzen. De prijzen schommelen rond de kostprijs die we binnen de werkgroep granen voor de teelt op klei hebben berekend.

De werkgroep Granen is eenmaal bijeen geweest. Ook zijn de kostprijsberekeningen voor de granen geactualiseerd. De resultaten van die exercitie zijn te bekijken op de NAV website. In het gepresenteerde overzicht op de website is ook ruimte om de eigen getallen in te vullen en tot een vergelijking te komen.

Suikermarkt gestabiliseerd

Na het opheffen van de Europese suikerquotering in 2017 is de teelt zowel in Europa als binnen Nederland gestabiliseerd. Echter wel met een prijsval omgerekend naar suikerbieten van € 20 per ton. In Nederland kon coöperatie Cosun het gat enigszins dichten door resultaten uit deelnemingen in het coöperatieve resultaat van de suikerbietleverantie te verwerken. Hierdoor ligt de bietenprijs in Nederland zo'n € 8 per ton hoger dan in de buurlanden. Het areaal heeft zich in Nederland op ongeveer 85.000 ha kunnen handhaven.

Wereldwijd is de koppeling van suiker aan energieprijzen van belang. In Brazilië als belangrijkste suiker exporterend land is er een sterke wisselwerking tussen de benzineprijs en bijmenging van alcohol gewonnen uit rietsuiker. Per saldo heeft de suikerprijs sinds 2019 weer een stijgende trend te pakken, waarbij voor Cosun geldt dat de uiteindelijk bietenprijs ook afhankelijk is van het resultaat uit de deelnemingen, waarvan aardappelverwerker AVIKO de grootste is.

Op teeltgebied heeft 2021 tot een herstel van de suikeropbrengst geleid omdat de virusdruk van de vergelingziekte duidelijk lager was dan in 2020. Het blijft wrang dat een goede bestrijding van bladluizen middels neonicotinoïden in het pillenzaad in Nederland geheel verboden is, terwijl er in buurlanden ontheffingsmogelijkheden bestaan. In zijn algemeenheid staat de beschikbaarheid van onkruidbestrijdingsmiddelen en gewasbeschermingsmiddelen onder druk, wat de progressie in opbrengst in gevaar brengt.

Uien flink toegenomen

Het uienareaal was in 2021 met circa 10% toegenomen t.o.v. 2020. Dit jaar hoefde er eigenlijk nauwelijks te worden berekend, maar was er lokaal wel wateroverlast. Het koude voorjaar zorgde voor een moeizame start. Meeldauwaantasting had een negatief effect op de nagroei in veel percelen. De oogst was aan de vroege kant met een iets hogere hectare-opbrengst dan in 2020. Bij de afzet worden problemen gemeld met de beschikbaarheid van containers. Daarom gaan er ook weer uien los gestort in schepen, maar ook scheepsruimte is beperkt beschikbaar.

Ook dit jaar heeft het CBS de resultaten van de voorlopige oogstraming voor publicatie met de sector besproken. Toch ontstond er een kleine dip in de prijs na de publicatie door het CBS. De gedachte van de mensen in de sector was dat de tarra dit jaar veel hoger zal zijn dan normaal. Dit zal blijken bij de later in het seizoen te publiceren definitieve oogstraming, die overigens ook eerst weer met de sector besproken wordt. De NAV heeft wel moeite met de uitingen van het CBS buiten de officiële publicaties om, die vaak vrij ongenueanceerd zijn.

Vooruit met kwaliteit, duurzaamheid en innovatie

Smaller wordend middelenpakket en ongelijk speelveld

Ondanks de donkere wolk van verboden en aanvullende regelgeving zijn we 2021 redelijk goed doorgekomen. Door het koude voorjaar heeft de groene perzikbladluis zich in onze bietenpercelen niet erg kunnen vermeerderen zodat het verbod op Calypso dit jaar geen grote gevolgen heeft gehad op de aantasting door het bietenvergelingsvirus. Voor 2022 is weer een vrijstelling aangevraagd voor Closer en Batavia. Om vroege aantasting door besmette luizen te voorkomen is door de BO Akkerbouw, met medewerking van Cosun Beet Company de verordening 'vergelingsziekte bij bieten' aangepast. Doordat we steeds vroeger kunnen zaaien, was het noodzakelijk dat de uiterste datum waarop een voorraad van suiker- voeder- en rodebieten met groen blad in opslag mag worden gehouden werd vervroegd naar 15 maart. Ook staat er nu in de verordening dat het blad van bieten die op het veld zijn achtergebleven verplicht moet worden bestreden vanaf 15 april!

Ook de loofvernietiging van de aardappels is mede door de gunstige weersomstandigheden dit jaar toch weer redelijk gelukt.

Wat ons wel grote zorgen baart is het steeds smaller wordende fungicidenpakket voor de bestrijding van Cercospora in suikerbieten, terwijl de aantasting jaar op jaar verergert. Met name door het verlies van de strobilurines is het steeds moeilijker om werkzame stoffen af te wisselen. Ook hiervoor is het dus steeds belangrijker om opslag van een vorige oogst goed te vernietigen.

In samenwerking met onze afnemers hebben we binnen het **Actieplan Gewasbescherming** regelmatig overleg over de oplossingsrichtingen die we moeten inslaan. De NAV vraagt hierbij altijd aandacht voor het verdienvermogen van de sector: de kosten die worden gemaakt moeten ook in de opbrengst terug komen. We zijn dan ook blij dat in de nieuwe innovatie-subsidielijst van RVO 60% subsidie wordt gegeven voor diverse driftreducerende- en beslissingsondersteunende systemen. Ook voor verschillende

investeringen die erfemissie kunnen voorkomen staat deze subsidieregeling open. Dus doe de www.erfemissiescan.nl en zie hoe u met subsidie afspoeling van middelen kan voorkomen. Een versnelde toelatingsprocedure van laagrisico- en 'groene' gewasbeschermingsmiddelen, waar we in het Actieplan Plantgezondheid ook onze hoop op vestigen lijkt nog een grote hobbel te zijn. In de aanloop van de Tweede Kamerverkiezingen op 17 maart hebben we alle partijen benaderd en aandacht gevraagd voor onze problemen. Ook de nog steeds boven de markt hangende beperkingen voor middelen met mogelijk hormoonverstorende werking hebben onze aandacht en hiervoor reageren we regelmatig richting Tweede Kamer, Europees parlement en andere relevante organisaties.

'Agroecologie' wordt 'Duurzaamheid'

Dit jaar heeft de werkgroep Agroecologie en kringlooplandbouw eenmaal digitaal vergaderd. Een belangrijk deel van de vergadering is gewijd aan het uitwisselen van ervaringen. In het kader van het nieuwe GLB staan er voor de akkerbouw veel nieuwe ontwikkelingen op het gebied van ecologie en kringlooplandbouw op de rol. Afgelopen jaar is daar veel vanuit de NAV, met wisselend succes overigens, over gediscussieerd met ambtelijke vertegenwoordigers van LNV. Het goed bijpraten van de landbouwvertegenwoordigers uit de Tweede Kamer lijkt de meeste vruchten af te werpen. Naar verwachting zullen die mogelijkheden omstreeks juni 2022 concreet en vastgesteld zijn. De werkgroep Agroecologie heeft zichzelf omgedoopt in Werkgroep Duurzaamheid.

Onderzoek en Innovatie

In 2022 gaan vijftien nieuwe onderzoeksprojecten voor de akkerbouw van start onder regie van de BO Akkerbouw. Het bestuur van de BO keurde deze donderdag 25 november goed. Het gaat onder meer om onderzoek naar bladschimmels, bodeminsecten (inclusief ritnaalden), bladluizen en de bonenvlieg. De projecten komen voort uit de wensen die akkerbouwers begin 2021 hebben ingediend. De kosten (2,4 miljoen euro) zijn door alle akkerbouwers samen bijeengebracht met als doel een toekomstbestendige akkerbouw met een goed rendement voor de teler.

De onderzoeksresultaten zijn te vinden bij www.bo-akkerbouw.nl onder het kopje 'Kennis en Innovatie' en dan kiezen voor een onderwerp.

Ook voor onderzoek in 2023 kunnen weer vragen worden doorgegeven aan de NAV.

Mogelijk nieuwe ruimte voor nieuwe veredelings technieken

Langzaam lijken de panelen in Europa iets te verschuiven en komt er mogelijk enige ruimte om nieuwe technieken als Crispr-Cas niet meer onder Genetische Modificatie te rubriceren. De NAV heeft hierover een zienswijze ingediend bij de Europese Commissie.

Regeldruk, schade en risico's beperken

Brede Weersverzekering

Het succes van de afschaffing van de assurantiebelasting voor de Brede Weersverzekering vertaalt zich in het bereiken van het plafond van het beschikbare subsidiebedrag, waardoor er over 2021 'slechts' 60,352 % premiesubsidie gegevens is.

In het concept van het NSP-GLB dat in december is vastgesteld, wordt uitgegaan van een jaarlijks budget van € 17,5 mln. Dat is iets meer dan er de afgelopen jaren beschikbaar was.

Wildschade

Ook dit jaar is er weer regelmatig contact geweest over wildschade bij individuele leden. Nog steeds gaan de provincies zeer verschillend om met het formuleren van beleid en de afhandeling van wildschade gevallen. Al in 2019 maakten wij melding van de opstelling van een rapport onder auspiciën van de Nederlandse Jagers Vereniging (KNJV) met daarin oplossingen hoe de afhandeling verbeterd zou kunnen worden. Helaas heeft dit niet geleid tot de door de NAV gewenste en sterk bepleite landelijk uniforme, eenvoudiger en praktischer benadering.

Herhaalde oproep: Omdat de drempel voor het gebruik maken van de schadevergoedingsregeling hoog is, wordt ten onrechte het beeld geschapen dat het met de wildschade wel meevalt. Het blijft derhalve nog steeds belangrijk om schade te blijven melden ook als geen gebruik wordt gemaakt van de vergoedingsregeling. Dit kan kosteloos! Door akkerbouwers wordt nog maar beperkt schade gemeld. Beter melden helpt ons om bij de instanties meer aandacht te krijgen voor de problemen.

Waterschapsbelastingen

Afgelopen jaar zijn er weinig zaken binnen de NAV op watergebied aan de orde geweest. In de drie noordelijke provincies is uitgebreid gediscussieerd met de waterschappen, provincies en drinkwaterbedrijven. Gerlof Bergmans van Regio Noord-Klei heeft daarin de belangen van de NAV behartigd.

Mijnbouwschade

De grootschalige gaswinning in het Groninger Slochteren gasveld heeft de laatste 10 jaar tot verzakkingen en aardbevingen geleid. De landbouw in Noordoost-Groningen heeft met al haar gebouwen, mestkelders, ventilatiekanalen en drainagesystemen in landerijen veel schade opgelopen. Na aanvankelijke ontkenning door zowel de NAM als de overheid is het nu eindelijk zover dat de landelijke overheid in principe de regie heeft genomen om tot schade herstel te komen. Samen met de NMV heeft de NAV drie jaar geleden het initiatief genomen om middels Stichting Boerenbelang Mijnbouwschade claims te bundelen om voor aangeslotenen tot oplossingen te komen. Daarnaast voert NAV ook overleg met autoriteiten aan de zogenaamde landbouwtafel. Het is nu aan de landelijke overheid om kleur te bekennen en de beloftes aan de bevolking in Noord-Groningen tot schade vergoeding na te komen.

In samenwerking met de Stichting Boerenbelang Mijnbouwschade heeft de NAV bij de Raad van State bezwaar gemaakt tegen het zogenaamde 'fracken' in een gasveld bij Pieterzijl. Alvorens tot een uitspraak te komen heeft de NAM inmiddels de aanvraag voor een vergunning ingetrokken.

Samen met anderen

Vertegenwoordigingen

Naast de vertegenwoordiging in de Sectie Teelt, het bestuur en diversie commissies van de BO Akkerbouw (zie p. 10) is de NAV vertegenwoordigd in diverse andere overlegstructuren.

Platform Aarde Boer Consument (ABC)

De NAV werkt binnen Platform ABC (www.aardeboerconsument.nl) samen met de Nederlandse Melkveehouders Vakbond en een aantal maatschappelijke organisaties (de Boerengroep, De Vereniging voor Biologisch Dynamische Landbouw en Voeding, WILPF (een internationale vrouwenbeweging die zich ook met het beleid voor landbouw en voedsel bezig houdt) en een aantal mensen die zich sterk betrokken voelen bij landbouw en voedsel. Het doel van Platform ABC is een toekomstbestendige landbouw met kostendekkende prijzen voor de boer en veilig en goed voedsel voor de consument en een leefbaar platteland in Nederland, Europa en de rest van de wereld.

Al deze organisaties en personen binnen Platform ABC gaan uit van de principes van voedselsoevereiniteit en pleiten voor een ander landbouwbeleid. Een beleid waarin de overheid zo nodig wil reguleren en zo nodig de markt wil beschermen. Als we als maatschappij de voedselproductie verder willen verduurzamen en hogere eisen aan de landbouw willen stellen, moeten de boeren daarvoor wel kostendekkende prijzen krijgen. En daarnaast moeten dan ook aan importproducten dezelfde eisen gesteld kunnen worden als er in de EU gesteld worden. Daarom zijn er ook leden van ABC actief in de bewegingen van Voedsel Anders en de Transitie Coalitie Voedsel om daar ook het geluid van een ander landbouw- en handelsbeleid te laten horen.

Internationaal

Op het vlak van de internationale contacten en belangenbehartiging doen zich de beperkingen als gevolg van de coronapandemie voelen. Alle fysieke bijeenkomsten om internationale beleidsbepalers en politici te ontmoeten waren in het afgelopen jaar afgelast. Dus geen Internationaal Agrarisch Forum rondom de Grüne Woche in Berlijn of bijeenkomsten en politieke 'borrelbijeenkomsten' in Brussel. Er is nog wel een digitale bijeenkomst geweest met de Nederlandse Europarlementariër Bert Jan Ruissen (SGP), die tevens rapporteur is namens de landbouwcommissie in het EP. Namens de NAV heeft onze contactpersoon voor Franstalige organisaties, oud-voorzitter Joop de Koeijer, telefonisch en schriftelijk contact gehad met de Franse Coördination Rurale over de Franse invulling van het NSP en de ondersteuning van de eiwitteelt.

Certificeringsoverleg

Het Akkerbouw Certificeringsoverleg is afgelopen jaar onder de vlag van de BO Akkerbouw tweemaal bijeen geweest, eenmaal lijfelijk en eenmaal via Zoom. In de eerste vergadering zijn de voorstellen voor aanpassing van het VVAK besproken.

De discussie in het overleg om het VVAK naast andere kwaliteitssystemen te leggen en te benchmarken loopt nog steeds. Met name de verwerkende industrie dringt erop aan om het VVAK aan te vullen met extra eisen. De NAV zet zich nog steeds in om het VVAK zo eenvoudig mogelijk houden en als er al extra eisen toegevoegd moeten worden, staat zij op het standpunt dat hier alleen aan meegewerkt kan worden als de extra kosten die hier uit voortvloeien voor de primaire producent worden betaald.

Samenwerking NAV met andere belangenbehartigers

Als boeren propageren we de slogan 'samen sterk', met als doelstelling om met elkaar in verenigingsverband de gezamenlijke belangen te verdedigen. We zijn blij dat we als NAV ons ledental behoorlijk op peil kunnen houden in een tijd van een afnemend aantal boeren. Op diverse vlakken is samenwerking met gelijksoortige organisaties nodig.

Op het gebied van marktinformatie voor consumptieaardappelen en uien onderhoud oud-werkgroep consumptieaardappel voorzitter Keimpe van der Heide het contact. Daarnaast geldt Keimpe ook als verbindingspersoon richting Europese koepel van consumptieaardappeltelers de NEPG.

Samenwerking met LTO Nederland vindt in belangrijke mate plaats middels de Vakgroep Akkerbouw en Vollegrondsgroente van LTO Nederland. Structureel wordt er samengewerkt in de Brancheorganisatie Akkerbouw en op die posities waar beide bonden samen aan tafel zitten. Uiteraard blijft iedere vereniging autonoom in de standpunten. Geregeld wordt er met de Vakgroep Akkerbouw afstemmingsoverleg door delegaties uit de besturen gevoerd.

Het project Waarde in Ketens is door LTO Nederland gestart naar aanleiding van de breed levende onvrede over de zwakke positie van boeren in de waarde keten van grond tot mond. Het hiervoor door de Farmers Defence Force uitgedachte afdracht stelsel bleek niet realistisch. Ook het project Waarde in Ketens heeft nog geen concrete resultaten op geleverd, maar de boodschap is inmiddels wel duidelijk dat ook de primaire producent marge moet maken en dat verduurzaming van de keten niet over de rug van de boer kan. Richting realisatie wordt het dus spannend of de voedselindustrie werkelijk 'de beurs wil trekken' voor de toeleveranciers.

Het Vakbondenoverleg tussen NVV, NMV, NPV en NAV heeft afgelopen jaar twee keer digitaal plaatsgevonden.

Activiteiten NAV in de regio's in 2021

Waddenagenda

Na onze 'opstand' tegen de Waddenagenda in 2020 en de daaruit voortvloeiende aangenomen motie die de landbouw beschermt tegen de natuurplannen in de Waddenagenda, heeft de landbouw zich begin 2021 verenigd in wat wij noemen 'Agriport Waddengebied'. Deze groep bestaat uit vertegenwoordigers van NAV, LTO, NAK, buitendijkse pachters, buitendijkse eigenaren, NAO, HZPC, Agrico en loonwerkers. Namens de landbouw neemt Aleid Dik deel aan het Regieteam Waddenagenda wat werkt aan het Uitvoeringsprogramma. Als eerste heeft zij daar bereikt dat de diverse deelprogramma's doelen formuleren i.p.v. alleen maar maatregelen bedenken. Aansluitend is besloten dat de discussie wordt aangegaan over conflicten tussen de doelen van de diverse programma's. In de oorspronkelijke tekst van

de Waddenagenda stonden eigenlijk voornamelijk maatregelen zonder motivering. Juist door iedereen te dwingen om na te denken over wat we nu echt willen bereiken in het gebied, wordt een en ander veel duidelijker en kunnen ook dingen waar geen duidelijk doel achter zit worden geschrapt. Deze doelendiscussie heeft tot flinke vertraging in het Uitvoeringsprogramma geleid en de discussie over de conflicterende doelen moet nog worden gevoerd. In december 2021 is een 'definitief concept Uitvoeringsprogramma 2021-2026' goedgekeurd door de verantwoordelijke ministers van LNV en I&W. Roel Visser van LTO vertegenwoordigt de landbouw in de werkgroep Impact Analyse. De uit ons verzet tegen de Waddenagenda voortvloeiende motie Dijkstra/Geurts waarin de belangen van de landbouw in het gebied worden geborgd, vraagt om een impact analyse van de maatregelen op de landbouw en andere economische sectoren.

Tineke de Vries van LTO vertegenwoordigt de landbouw in het Omgevingsberaad Waddengebied. Door een gezamenlijke actie vanuit het Omgevingsberaad is bereikt dat het aanleggen van een aanlandingskabel dwars door de Waddenzee en dwars door agrarisch land tussen Lauwersoog en Delfshaven inmiddels van de baan lijkt.

De groep Agriport Waddengebied vergadert steeds voordat er een Regieteamvergadering is om daar zoveel mogelijk breed gedragen standpunten in te brengen.

Regio Zuid/Zuidwest

De NAV heeft ook dit jaar weer regioavonden georganiseerd, maar vanwege de coronacrisis zijn deze digitaal gehouden. Voor regio Zuid en Zuidwest was dat op 10 maart. In de presentatie was er bijzondere aandacht ingeruimd voor het nieuwe GLB, waar onze voorzitter Teun de Jong als vertegenwoordiger bij het overleg over het Nationaal Strategisch Plan uitleg gaf over de richting die hiervoor wordt ingeslagen. De perikelen op gebied van gewasbescherming werden besproken door Kees van Dijk en Teun de Jong belichtte de dreigingen die het mestbeleid zullen gaan bepalen. Daarnaast was er nog aandacht voor onze toekomstvisie, het klimaatakkoord en voor de activiteiten die de POC onderneemt om alle aardappeltelers lid te laten worden.

De NAV heeft een zienswijze ingediend op het Ontwerp Beleidskader Landbouw en Voedsel 2030 van de provincie Noord-Brabant.

Regio Midden

Ook dit seizoen kende weer een grillig verloop wat het weer betreft. In tegenstelling tot vorig seizoen was het voorjaar relatief koud en nat (in 2020 was het voorjaar vooral warm en droog). Het koude en natte voorjaar bleek ideaal te zijn voor schimmelziektes, zoals valse meeldauw in uien. En het was ook lastig om de aardappelen Phytophthora-vrij te houden. In de biologische landbouw bleken een aantal robuuste aardappelrassen deze infectiedruk toch niet aan te kunnen. De tweede helft van augustus en de maand september kenmerkten zich door redelijk weer, zodat de oogst redelijk vlot kon verlopen.

De vrijwel totale renovatie van het windmolenpark in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland begint nu toch op een aantal plaatsen vorm te krijgen. Oude windmolens worden afgebroken en de voorbereidingen voor de nieuwe en grote molens zijn gestart. Nog niet overal zijn de plannen al even ver gevorderd.

Door de coronabeperkingen heeft de regioavond digitaal plaats gevonden op 25 februari. Op deze avond zijn de actualiteiten van een aantal voor akkerbouwers belangrijke onderwerpen toegelicht, zoals het mineralen- en gewasbeschermingsbeleid en de discussies over het nieuwe GLB.

Regio Noord-Holland en Noord-Klei

Het regiobestuur Noord-Holland bestaat uit Tom Koenraadt, Bram van Woerkom en Jakko Biesheuvel. In het regiobestuur Noord-Klei heeft Jelte Wiersma afscheid genomen van het regiobestuur. Tot dit regiobestuur zijn toegetreden Pieter Klaas Westerhuis en Roelf Smedema.

Vanwege de coronasituatie werden de regioavonden in 2021 digitaal gehouden. De Noord-Hollandse leden ten zuiden van Alkmaar werden uitgenodigd om deel te nemen aan de regioavond Midden (zie p. 21). Voor de leden in het noorden van Noord-Holland was de regioavond gecombineerd met de regio Noord-Klei, omdat er een gedeeld belang is in de Waddenagenda. Voorzitter Teun de Jong gaf uitleg over de inzet van de NAV voor het nieuwe GLB. Ook belichtte hij het mestbeleid. De NAV heeft zorgen over de invoering van de nieuwe fosfaatindicator en we hebben als sector bereikt dat de invoering in ieder geval een jaar is uitgesteld. Aleid Dik ging in op het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het ministerie. Aleid Dik heeft ook de Waddenagenda toegelicht. Deze heeft betrekking op het hele gebied ten noorden van de lijn Alkmaar-Leeuwarden-Groningen-Delfzijl (zie pp. 20).

In Friesland heeft de NAV bezwaar gemaakt tegen de Ontwerp Omgevingsverordening van de provincie. Daarin stonden plannen om boeren jaarrond te verbieden om tussen zonsondergang en zonsopkomst hun land te betreden en om boeren van februari tot juli te verplichten voor elke dag dat ze een perceel op willen een vogelwacht te laten controleren of er geen vogels zitten. Deze onuitvoerbare plannen zijn uiteindelijk geschrapt doordat alle landbouwpartijen gezamenlijk een overeenkomst hebben getekend om zich in te zetten voor de weidevogels. Het laat goed zien hoe beleidsambtenaren beleid ontwikkelen t.a.v. de landbouw. Voor de Landbouwagenda heeft de NAV meegedacht en er mede voor gezorgd dat de extreme visie gefocust om de landbouw richting natuurinclusief te bewegen genuanceerd is tot een meer praktische richting. Op gemeentelijk niveau zijn meerdere zienswijzen ingediend. In Groningen is de NAV één van de partijen die bezwaar maken tegen het 'eerste recht van koop' op de Oostpolder ten behoeve van de Eemshaven.

Sinds 1 januari zit Gerlof Bergmans namens meerdere landbouwpartijen in de PCLG (provinciale commissie landelijk gebied). Hij is voorgedragen door de NMV, Dutch Dairy Board, Agractie, Farmers Defence Force en AJF. We hebben hiermee de zetel van LTO overgenomen.

Regio Noordoost

In de regio Noordoost werd op 15 maart een digitale regioavond gehouden. Voorzitter Teun de Jong lichtte de plannen voor het nieuwe GLB toe en het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming van het ministerie. Ook ging hij in op hoe de NAV de toekomstvisie uit 2020 uitdraagt. Vervolgens heeft Johan Koop het mestbeleid toegelicht. Hij ging o.a. in op de contouren van het nieuwe mestbeleid en de nieuwe fosfaatindicator.

Tot slot

PR en ledenwerving

In 2021 hebben we de Toekomstvisie toegestuurd aan leden die daar belangstelling voor hadden. Er is geen actieve ledenwerving geweest. Het bestuur hoopt dat we in 2022 weer meer boeren in het echt kunnen ontmoeten en zo de NAV verder kunnen promoten.

Bestuur

De ALV werd vanwege de coronapandemie uitgesteld tot 1 juli 2021 en in hybridevorm gehouden met het bestuur in de zaal en de leden digitaal aanwezig. Keimpe van der Heide trad af als landelijk bestuurslid maar blijft actief als regiovertegenwoordiger in het landelijk bestuur. Als zijn opvolger werd met algemene stemmen Henk Janknegt uit Flevoland benoemd als bestuurslid. Kees van Dijk was reglementair aftredend maar werd met algemene stemmen voor een termijn van één jaar opnieuw benoemd. Ook voorzitter Teun de Jong was aftredend. Hij werd met algemene stemmen verkozen voor een laatste periode van drie jaar.

Kaderleden

Iman Minnaard is toegetreden tot het regiobestuur Zuid/Zuidwest. Roelf Smedema en Pieter Klaas Westerhuis zijn toegetreden tot het regiobestuur Noord-Klei. Jelte Wiersma heeft na vele jaren afscheid genomen van het regiobestuur Noord-Klei.

Pieter van der Burg is toegetreden tot de werkgroep Plantaardig Eiwit.

De nieuwe werkgroep Markt- en Prijsbeleid bestaat uit Joop de Koeijer, Pieter Klaas Westerhuis, Boelo Tijdens, Henk Janknegt, Keimpe van der Heide en Aleid Dik.

Personele zaken

Het afgelopen jaar is de personele ondersteuning van de NAV onveranderd. De ondersteuning wordt uitgevoerd door drie zelfstandig ondernemers. Beleidsadviseur/directeur en verantwoordelijk voor de uitvoering is Aleid Dik uit Utrecht. De secretariële ondersteuning is in handen van Nathalie van de Vliert uit Spijkenisse. De financiële boekhouding wordt verzorgd door Braber Administratie en belastingen uit Den Bommel.

